

AKTSIASELTS
„PROVIISOR JULIUS LILL“
1914–1939

*Rootsi asekonsul proviisor Julius Lill.
Schwedischer Vice-Konsul Prov. Julius Lill.
Swedish Vice-Konsul, chemist Julius Lill.*

25 AASTAT

AKTSIASELTSI

„PROVIISOR JULIUS LILL“

(LILL JA HAKKAJA)

1914—1939

TARTU, 1939

ARHIIVKOGU

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

133595

20. sajandi algusaastateni oli apteekide võrk meie kodumaa piirides rõhuvas enamuses muulaste kättes. Kuigi mõned vähesed eestlased olid juba omandanud apteeke mõnes väikeses linnas ja ka maal, ei suutnud need üksikud üldpilti palju mõjustada ega palju kaasa rääkida. Peale selle puudusid tol ajal meie kodumaa piirides apteegi- ja rohu-kaubalaod ja oldi sel alal sõltuvad suurtest vene ja välismaa äridest. Alles 1914. a. sünnib sel alal põhjapanev pööre, kui praeguse A.-S-i „Prov. Julius Lill“ asutaja proviisor Julius Lill ühes proviisor M. Hakkajaga omandab Tartus E. Krameri apteegi, rohukaupluse ühes majadega ja ka Stammi rohukaupluse Rütli t.

Proviisor Julius Lill on sündinud Tartus 6./18. juulil 1878. a., siin ka üles kasvanud ja omandanud üldhariduse H. Treffneri gümnaasiumis. 1895. aastal astus apteekriõpilaseks mag. K. Boehningi apteeki Peterburis, kus töötas 3 aastat. 1898. a. sooritas Tartu Ülikooli juures apteekriabilise eksamid. Samal aastal astus apteekriabilisena M. Vestbergi Sergijevskaja apteeki Peterburis. 1902. a. astus Tartu Ülikooli, kuid selle lõpetamise eel 1904. a. tekkisid Ülikoolis rahutused ja J. Lill astus teenistusse Friedlanderi apteeki Peterburis, kus töötas 1904.—1906. a. retseptaarina ja omaniku usaldusmehena. 1906. a. sooritas Tartu Ülikoolis riigieksamid ja omandas proviisori diplomi, jättes edasi töötama Friedlanderi apteeki. 1907. a. astus prov. J. Lill ülevenemaalisse Vene Apteegikaubanduse Ühingusse, Kasanskaja 12, teenistusse, kus omandas suure praktika ka rohukaubanduse alal. 1908. a. töötas mag. K. Kreslingi apteegis, samal aastal valiti Peterburi linna Peeter-Pauli haigemaja apteegi juhatajaks, kuhu jäi kümneks aastaks. Samal ajal teotses ka Punase Risti Aleksandra halastajaõdede kursuste lektorina.

Proviisor Martin Hakkaja sündis 18. nov. 1881. a. Tartumaal, käis koolis Tartus, õppis siin Hirschfeldti apteegis,

sooritas Tartu Ülikooli juures apteekriabilise eksami ja asus tööle Friedlanderi apteegis Peterburis. Seal töötas ühes mitme teise eestlasega, nende hulgas peale J. Lille E. Jürgenson, R. Vallner, E. Sõrmus jt. 1909. a. omandas Tartu Ülikoolis proviisori õigused ja asus töötama Peter-

*Kaasasutaja proviisor M. Hakkaja.
Mitgründer Provisor M. Hakkaja.
Co-founder chemist M. Hakkaja.*

buris Kreslingi apteegis ja pärast Kroonlinnas. Hiljem omandas Varnja apteegi Tartumaal, mida pidas kuni Kra-meri apteegi omandamiseni 1914. a. ühes prov. J. Lillega.

Äri asutamisajaks tuleb lugeda 25. juuni (7. juuli u. k.) 1914. a. Algul äri tegutses nime all „Lill ja Hakkaja“ ja prov. M. Hakkaja juhtimisel, kuni 1918. a. tuli kodumaale tagasi ka prov. J. Lill ja asus samuti tegevusse ühises ette-

võttes. Äride personaal oli algul kaasaegsete mälestuste järgi 15—20 inimest. Ruumides, milledes asus peaäri, Peterburi uul. 6, praegu Narva t. 20, olid asetsenud juba kauemat aega apteek ja rohukauplus. Nimelt on selle, vanuselt neljanda Tartu apteegi, avamise luba antud Liivi kubermanguvalitsuselt 28. juulil 1869. Nii võib praegune prov. J. Lille apteek käesoleval aastal vaadata tagasi 70 a. kestvusele.

Juba algusest peale võttis firma endale ülesandeks eestlusele selle väärika koha kättevõitlemise apteegiasjanduses, mis temale omal maal õigupoolest pidi kuuluma. See võitlus toimus õieti kahel joonel. Kõigepealt tuli õhutada noori eesti rohuteadlasi kohtade kättevõitlemisele, neid ette valmistada, kasvatada ühistunnet jne. Seetõttu on loomulik, et paljud praegused eesti apteekrid omandasid praktilisi kogemusi firma „Lill ja Hakkaja“ juures teot-sedes, kust nad siis laiali valgusid juba iseseisvatena. Ka kasvas siit välja Eesti Aptekrite Seltsi asutamise mõte. See sai teoks juba 15. dets. 1920. a., millal peeti Tartus prov. J. Lille juhatusel asutamiskoosolek kadunud provii-sor M. Hakkaja korteris.

Teiseks oli tarvilik teotsemahakanud aptekrite toetamine kaupade ja kaubakrediidi hankimise näol. Selleks hakati algusest peale arendama apteegi- ja rohukaubasuurladude teokssaamist, mis oleksid võimelised varustama kõiki Eesti apteeke vajalikkude kaupadega ja andma tarvitud korral ka vajalikku krediiti. Kahjuks algas aga kohe peale firma asutamist Maailmasõda, mis loomulikult oli sel teel suureks takistuseks. Siiski sai firma ka sõja ajal kaubamuretsemise alal õige tõhusat abi pakkuda. Ja seda just tänu sellele, et firma kaasomanik prov. J. Lill viibis sel ajal veel Peterburis. Laialdased tutvused pealinna suur-äridega võimaldasid tal täiendada oma äri ladusid kõige hädavajalikuga sel määral, mis ilma nende sidemeteta ei

oleks olnud üldse mõeldav. Seetõttu olid Eesti maa-alal olevad apteegid sõja ajal paremini varustatud kui mujal Vene riigis.

Maailmasõja lõppedes asuti ladude täiendamise alal kava-kindlalt tööle, luues selleks alatasa uusi sidemeid välismaa äridega. Ühel ajal sellega ei jäetud kahe silma vahele tarvidust hakata tootma ka farmatseutilisi preparaate ja kosmeetilisi vahendeid, et ei tarvitseks kõiges sõltuda ainult välismaast. Selleks tuli asutada oma laboratooriumid, neid varustada aparatuuridega, alatasa täiendada, teha katseid jne.

Ka oli firma „Lill ja Hakkaja“ esimene, kes hakkas õhutamata kodumaa ravimtaimede kasvatamist ja korjamist ja korraldama nende turustamist. Selleks levitati üleskutseid, saadeti asjast huvitatud isikuile, näit. kooliõpetajaile vastavaid selgitusi ja osteti korjatud taimi, neid ümbertöötades ja turustades.

Juba maailmasõja ajal eksporteeris firma eriti tungalteri ja jätkab ka praegu kodumaa ravimtaimede eksporti Inglismaale kui ka Saksamaale.

Et hooned, kus äri asus, olid vanad ja mitmeti ebakohased alatasa suurenevaks tegevuseks, on tulnud aeg-ajalt teostada suuremaid ümberehitusi ja remonte nende ajakohastamiseks, mis on nõudnud firmalt suuri kulutusi. Alles käesoleva juubeli eel on lõpule viidud kõige ulatuslikumad ümberehitused, mis andsid äriale niivõrd avarad, puhtad ja valgusrikkad laboratooriumid ja kontoriruumid, kui see neis endise aja hoonetes üldse võimalik.

30. mail 1921. a. tabas firmat raske saatuselöök prov. M. Hakkaja ootamatu surma näol, hilinenud pimesooleoperatsiooni tagajärjel. Vara, täies teotsemishoos lahkunud äri kaasomanikku, šeffi ja kolleegi saatis tema viimisel teekonnal terve äri personaal ja suurel arvul ametivendi ja sõpru ligidalt ja kaugelt. Ühe kaasomaniku ja tubli juhi

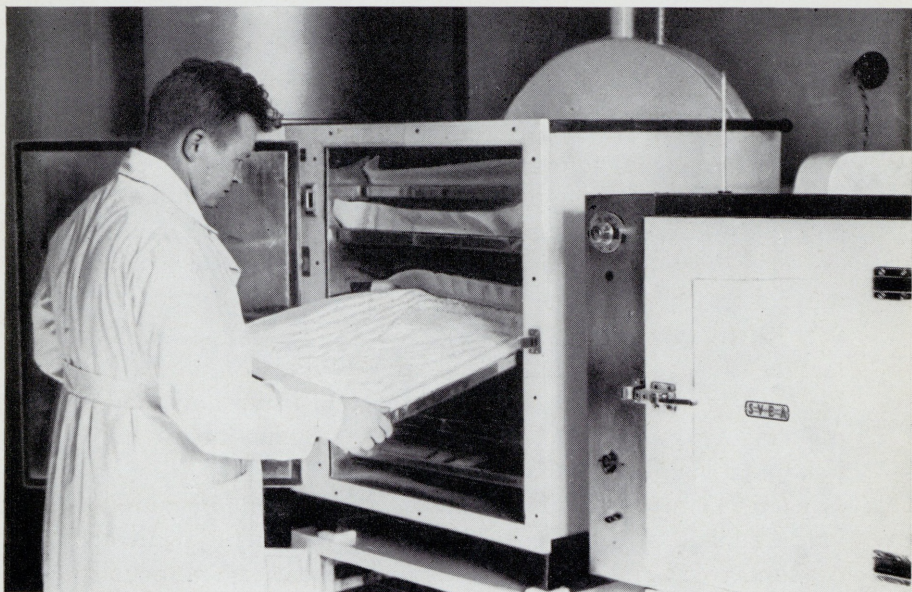
kaotusest hoolimata kestab aga firma edasi sama nime all ja samal juriidilisel kujul.

Laienenud tegevus tõstis üles Tallinnas osakonna asutamise küsimuse. See oli tarvilik Tallinna ja Põhja-Eesti apteekide korralikumaks varustamiseks, peamiselt nõudis aga selle keskuse loomist välismaa kaubasaadetiste saabumine mereteel Tallinna kaudu. Et mitte neid kaupu tervete partiidena Tartusse vedada ja siit jälle Põhja-Eesti tarvitajaile tagasi saata, selleks tuli asutada Tallinnasse kontor ühes ladudega. 1924. a. õnnestus firmal omandada maksujõuetuks jäänud A.-S. „Atlanta“ keemiaosakond Telliskivi ja Kopli t. nurgal. Peale selle võeti veel üle ka „Erkati“ komisjonikaubad. Neid ladusid täiendati puuduvate kaupadega Tartu pealaost ja uute tellimistega, nii et osakond võis firma „Lill ja Hakkaja“ nime all 15. oktoobril 1924. a. teotsema hakata.

Lao kaugus südalinnast oli aga äritegevuse arenemisel suureks takistuseks ja nii hakati varsti sobivamaid ruume otsima, millised leiti Vana-Viru t. 15, kuhu äri üle viidi suvel 1926. a. ja kus ta asetseb tänaseni.

Suurekspaisunud tegevuse tõttu muudab hr. J. Lill 1927. a. firma aktsiaseltsiks, mis algab tegevust 1. juunil 1927. Sellest ajast peale kuni tänaseni hr. J. Lill on olnud aktsiaseltsi juhatuse esimeheks ja asjaajaja-direktoriks, kuna tema kõrval võtab äri juhtimisest osa juhatuse liikmena Ilmar Lill. Samuti töötab prokuristina kaasa proua Linda Lill.

Eriti aktsiaseltsi kestuse ajal on äritegevus veelgi märksa tõusnud, nii et juubeli ajaks ulatub firma personaal 75 inimeseni. Alatasa on suurendatud ja täiendatud laboratooriume, on lastud turule hulk oma farmatseutilisi preparaate ja kosmeetilisi vahendeid, millistest paljud on leidnud tunnustuse ja tarvitajate poolehoidu ja on neid saadusi kroo-

Kuivatuskapid.

Trockenschränke.

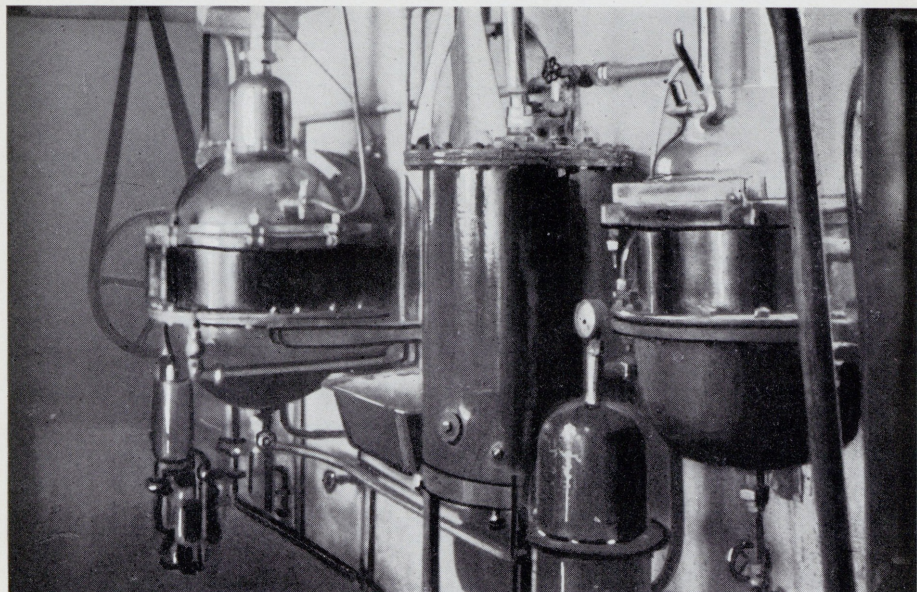
Drying Cabinet.

Osa droogide laost.

Ein Teil des Drogen-Lagers.

Part of the Stores.

Osa galeenilisest laboratooriumist.
Teilansicht des galenischen Laboratoriums. Apparatus in laboratories.

Väljapanekuid näitus-messil Tallinnas 1937. a.
Stände auf der Messe in Tallinn im Jahre 1937. Exhibits at the Fair, Tallinn 1937.

nitud kõrgemate auhindadega, nii näit. II arstiteaduselisel näitusel ja ka mitmel üldnäitusel.

18. juulil 1938. a. firma asutaja ja kauaaegne juht prov. J. Lill pühitses 60. sünnipäeva, mis puhul talle sai osaks nii personaali kui ka rohkearvuliste ärisõprade ja tuttavate poolt palju tunnustavaid sõnu tema tegevuse kohta Eesti avaliku elu aladel.

Ühes firmaga pühitseb 25-a. teenistuse juubelit ka Tartu abikaupluse müüjanna pr. L. Jakobson (sünd. Mets), kes teenis kaupluses juba selle omandamise ajal ja kes sellest ajast alates kuni tänaseni on püsinud ustavalt samal kohal. Teistest kauemat aega teeninud ametnikest ja teenijaist olgu siinkohal nimetatud:

prl. A. Seeba 24½ a.,

hr. A. Koppel 22 a.,

prl. E. Justin 18½ a.,

pr. O. Rösner, prl. N. Tichomirova 18 a.,

hr. A. Ivask, pr. E. Nebylovska, prl. I. Thal,

prl. E. Tuulmets 17 a.,

hr. K. Lieber 16 a. ja

hr. prov. H. Mandel 15 a.

25 aastat tööd ja rühkimist on firmal seljataga. Ta on püüdnud ettevõtetud sihte alati silmas pidada, on jõudu mööda kaasa aidanud Eesti apteegi ja rohukaubanduse ala korrastamiseks mitte ainult ärilises mõttes, vaid oma juhtivate tegelaste kaudu ka seadusandlikust tööst ja kutsealalistest organisatsioonidest osa võttes. Kuid kõige selle üle otsuse tegemine jäägu seltskonna ja ajaloo hooleks. A.-S. „Prov. J. Lill“ juhatus ja teenijaskond aga astuvad vastu teisele veerandsajale värskena, tugevana ja täidetuna parimast tahtest töötada ka edaspidi üldsuse huvides.

25 JAHRE
A.-G. „Provisor JULIUS LILL“
(LILL UND HAKKAJA)
1914–1939.

Im Juli des Jahres 1939 kann die A.-G. „Prov. JULIUS LILL“ auf ihre 25-jährige Tätigkeit zurückblicken. Als Gründungsdatum ist der 7. Juli 1914 anzusehen, an welchem Tage die Herren Provisore Julius Lill und Martin Hakkaja sich die in Tartu, in der damaligen Petersburger Strasse No. 6, befindliche Kramersche Apotheke, Drogenhandlung zusammen mit den Häusern und die frühere Stamm'sche Drogenhandlung, Rütli Str. 10, erwarben. Die Firma arbeitete anfangs unter dem Namen „Lill und Hakkaja“. In den ersten Jahren wurde das Geschäft am Orte von Prov. M. Hakkaja geleitet, während Prov. J. Lill in dieser Zeit noch in Petersburg tätig war, bei der allrussischen Gesellschaft für Handel mit Apothekerwaren, wo er sich eine grosse Praxis auch in der Drogenbranche aneignete. Vorher hat er in den grössten Apotheken Petersburgs als Provisor gearbeitet.

Die Firma hat gleich am Anfang ein Drogen-Grosshaus eingerichtet, welches alle Apotheken und Drogenhandlungen Estlands mit den nötigen Waren versorgen sollte. Zu diesem Zweck wurden Geschäftsverbindungen mit den grössten ausländischen Firmen angeknüpft und die Lager laufend ergänzt. Auch wurden den anfangenden Apothe-

kern Waren-Kredite etc. in nötigem Maasse bewilligt. Die Firma hat ferner zur Vorbereitung jüngerer Pharmazeuten beigetragen, indem sie ihnen die Möglichkeit gab bei sich zu praktizieren, und so haben hier viele der heutigen bekannten Apotheker Estlands praktische Erfahrungen gesammelt.

Gleichzeitig wurden eigene Laboratorien gegründet, um auch in der Heimat pharmazeutische Präparate und kosmetische Artikel herzustellen. Diese Laboratorien sind im Laufe der Jahre ständig vergrössert und durch neue Einrichtungen ergänzt worden, es sind viele Versuche gemacht und eine Reihe Präparate in den Handel gebracht worden, die sich durchschlugen und Anerkennung gefunden haben.

Im Jahre 1918 kommt auch Prov. J. Lill aus Petersburg nach Tartu zurück und beginnt seine Tätigkeit in der gemeinsamen Leitung der Firma. Im Mai 1921 stirbt unerwartet der Mitinhaber der Firma Prov. M. Hakkaja an den Folgen einer verspäteten Operation, was für das junge Unternehmen ein schwerer Verlust ist. Prov. J. Lill führt die Firma unter demselben Namen allein weiter. Im Jahre 1924 wird in Tallinn eine Zweigniederlassung der Firma gegründet, um die Hereinnahme der aus dem Auslande über den Tallinner Hafen kommenden Waren bequemer einzurichten und die Belieferung der Apotheker Nord-Estlands zu bewerkstelligen.

Am 1. Juni 1927 ändert Prov. J. Lill den juridischen Charakter der Firma und schafft die Aktiengesellschaft „Provisor JULIUS LILL“ in welcher Verfassung die Firma bis heute besteht und wo Prov. Julius Lill als leitender Direktor tätig ist.

25 Jahre ihres Bestehens hat die Firma verbracht in Arbeit, Vorwärtstreben; Selbstvervollkommnung und im Dienst der Allgemeinheit. Wenngleich die Anerkennung und Einschätzung der Ergebnisse dessen der Allgemein-

heit und der Geschichte gebühren, so nimmt die Firma doch an, dass sie in ihrer Branche dazu beigetragen hat, dass beim Anbruch der Selbstständigkeit Estlands sich Menschen fanden, die sowohl in staatlicher, als auch in wirtschaftlicher Hinsicht bewusst für das allgemeine Wohlmittarbeiten konnten. Die A.-G. „Prov. J. Lill“ tritt in dieser Gewissheit in das nächste Vierteljahrhundert stark, hoffnungsreich und von dem Wunsche erfüllt auch weiterhin zum Nutzen der Allgemeinheit zu arbeiten.

SILVER JUBILEE
Provisor JULIUS LILL, Ltd.
(LILL AND HAKKAJA)
1914-1939.

In July 1939 "Prov. Julius Lill" Ltd., can look back upon its activity of 25 years. The date of foundation, July 7th 1914, must be considered, as then the dispensers Julius Lill and Martin Hakkaja purchased in Tartu Kramer's pharmacy and drug-store situated at that time at Peterburi Street N. 6 and the former Stamm's drug-store at Rüütli Street N. 10. In the beginning the firm operated under the name "Lill and Hakkaja". During the first years of activity the firm's head-manager was Mr. M. Hakkaja, as Mr. J. Lill then was in the service of the All-Russian Drug-trade Company in St. Petersburg, where he acquired great experience in the drugs' branch. Before that he had been employed as a dispenser in the greatest pharmacies in St. Petersburg.

From the beginning the firm was meant to be a great drug-store for drugs and pharmaceutical articles, which would provide all the Estonian pharmacies and drug-stores with the necessary goods. For this purpose the firm communicated with the greatest pharmaceutical undertakings abroad, the stores were continuously supplied with new articles, the necessary commercial credit was granted

to young apothecaries all over the country, etc. Further the firm has largely contributed to the younger pharmacists' preparation, giving them the opportunity to practise in the firm. So many of the present well-known Estonian chemists have obtained their practical experience here.

At the same time new laboratories were established to produce pharmaceutical articles and cosmetics at home. These laboratories have been continuously enlarged in the course of years and new installation has been purchased for them. In these laboratories there have been made many experiments and as a result new series of pharmaceutical and cosmetic preparations have been marketed. By the customers these preparations have been accepted with approval.

In 1918 Mr. J. Lill came back from St. Petersburg and entered into the management of the enterprise. In May 1921 Mr. M. Hakkaja, died because of a belated operation. His death was a hard blow to the new enterprise. From this time Mr. J. Lill was the head-manager of the firm, which still bore the same name. In 1924 a branch-establishment was founded in Tallinn, in order to arrange more efficiently the reception of the goods imported from foreign countries. With the help of the new branch-establishment the firm is able to supply all those pharmacies which are situated in North-Estonia.

On the 1st of June 1927 Mr. J. Lill changed the legal position of the firm and started a joint-stock company "Prov. Julius Lill", the form which the firm has retained till now.

The 25 years of its existence the firm has passed in working for perfection, taking part in communal life and being a generous donor. Even when the valuation of the firm's work is trusted to public opinion and to history, the firm hopes to have been of some use in those

times, when in the young and independent Estonia everyone was welcomed who could knowingly help in building up the economical basis of the country.

Knowing this "Prov. Julius Lill" Ltd., enters into the next quarter of a century, strong, full of hope and filled with the desire to work for the general welfare of the nation.

A

45459

133 595